

УДК 339.976.4

JEL Classification: R19; R58

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005097>

**І.З. СТОРОНЯНСЬКА, доктор економічних наук, професор
Х.О. ПАТИЦЬКА, кандидат економічних наук**

Методичні підходи до ідентифікації сільських територій: світова практика

Мета статті - узагальнити методичні підходи й систематизувати критерії ідентифікації сільських територій у різних країнах світу, виробити рекомендації щодо їх адаптації до української практики.

Методика дослідження. Використано методи аналізу, порівняння і синтезу - для визначення сутності, змісту і принципів методик ідентифікації сільських територій у різних країнах світу, закономірностей і етапів розвитку сільських територій, метод логічного узагальнення - для систематизації критеріїв функціональної класифікації територій.

Результати дослідження. У процесі вивчення методичних підходів до ідентифікації сільських територій у країнах ЄС та ОЕСР виявлено особливості формування методик відповідно до умов розвитку, географічних та територіальних особливостей країни. Водночас варто засвідчити певну універсальність та можливість застосування методик ОЕСР і ЄС до потреб визначення сільських територій в Україні. Однак такі методики потребують адаптації до просторово-територіальних особливостей економіки України та існуючої системи розселення.

Елементи наукової новизни. Зважаючи на традиційно нижчий рівень економічної активності в сільських адміністративно-територіальних одиницях в Україні та нижчу просторову щільність економічної діяльності, запропоновано для ідентифікації сільських територій поряд із традиційними додатково застосувати показники економічного розвитку територій, для прикладу чисельності малих і середніх підприємств у розрахунку на 1000 осіб. Це дозволить додатково детермінувати сільські територіальні громади, які характеризуються порівняно вищим економічним потенціалом та можуть стати центрами економічного зростання поряд із містами.

Практична значущість. Визначається необхідністю ідентифікації сільських територій для потреб реалізації державної регіональної політики в Україні, яка базується на функціональному зонуванні територій. Табл.: 2. Рис.: 3. Бібліогр.: 20.

Ключові слова: методичний підхід; сільські території; регіон; типологія; регіональна політика.

Сторонянська Ірина Зеновівна - доктор економічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (м. Львів, вул. Козельницька, 4)

E-mail: istoron@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>

Патицька Христина Олегівна - кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики, Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (м. Львів, вул. Козельницька, 4)

E-mail: pelechata@meta.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2871-7540>

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та зміни технологічних укладів відбувається зміщення позицій і ролі сільських регіонів у розвитку економіки, зокрема в контексті розробки відтворювальних джерел електроенергії, запровадження нових підходів до виробництва продовольчих товарів та використання природних ресурсів, заснованих на інноваціях. Окремі сільські громади активно включились у процес економічного розвитку на таких умовах, випереджа-

ючи за низкою показників навіть сусідні. Проте інші не мають можливостей та потенціалу для адаптації до нових вимог.

Високий рівень диспропорцій розвитку сільських територій пов'язаний з їх значним економічним, соціальним та екологічним різноманіттям, що потребує уваги держави до проблем таких регіонів та їх стимулювання шляхом реалізації національної політики розвитку сільських територій, сформованої на засадах територіальної згуртованості, соціальної стійкості, розвитку інфраструктури та підвищення рівня зайнятості

© І.З. Сторонянська, Х.О. Патицька, 2020

[13] у напрямках: 1) ефективної експлуатації та валоризації місцевих активів; 2) локалізації процесу визначення потреб сільських регіонів та можливостей нарощування ендегенного їх потенціалу; 3) підвищення конкурентоспроможності шляхом визначення нових економічних функцій.

Така політика спрямовується на максимізацію ефектів від використання можливостей сільських регіонів і подолання існуючих викликів (таких як старіння та міграція населення, урбанізація, зміна клімату і зростання негативного впливу на навколишнє природне середовище, технологічні прориви й глобальні зрушення в економіці) та ґрунтується на новому підході до їх визначення як «точок зростання» з акцентом на різноманітності й особливостях (різних природних умовах, наявній ресурсній базі, відстані до міст та сформованих у цьому контексті взаємозв'язків і взаємних впливів, залежності від зовнішніх ринків, особливостей культурного та соціального розвитку).

Водночас різноманітність сільських територій потребує диверсифікації підходів до реалізації політики їх розвитку, що у свою чергу супроводжується потребою здійснення розширеної та ефективної регіональної типології для виявлення відмінностей між сільськими та міськими територіями, а також, що суттєво, обґрунтування наявності різних типів сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування ефективної методики ідентифікації сільських територій та їх типологізації особливо актуальна для України в контексті формування державної регіональної політики. Розроблений проєкт Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року [1] передбачає, що об'єктами політики стають не лише адміністративно-територіальні одиниці, а й функціональні території, що вимагає розробки функціональної типології територій України. Принципи, класифікаційні ознаки, критерії виділення функціональних територій для потреб регіональної політики представлено у публікаціях, які презентують позицію органів управління в європейських країнах [10,11, 14, 16, 17-20]. Праці таких авторів, як J. Beer, N. Gaag, R. Erf (2014) [2]; С. Bengs, K. Schmidt-Thomé (2006) [3]; Р. Bertolini (2019) [4]; М. Brezzi, L. Dijkstra and V. Ruiz. (2010, 2011) [5, 8]; L. Dijkstra, H. Poelman (2009) [7] містять наукове обґрун-

тування методичних підходів до ідентифікації сільських територій, визначають особливості їх розвитку порівняно з міськими територіями.

Зважаючи на відсутність суттєвих напрацювань у цій сфері в Україні, доцільним видається вивчення успішного досвіду розвинутих країн для його адаптації до вітчизняних умов та практичної реалізації.

Мета статті - узагальнити методичні підходи й систематизувати критерії ідентифікації сільських територій у різних країнах світу, виробити рекомендації щодо їх адаптації до української практики.

Виклад основних результатів дослідження. Сьогодні розробка методики ідентифікації сільських регіонів у світі здійснюється не тільки державами, а й на наднаціональному рівні. Найбільшими досягненнями в цій сфері характеризуються ЄС та ОЕСР. Ними розроблено кілька методик виділення сільських територій, які різняться за двома критеріями:

1) *за показниками*, в результаті аналізу яких територію відносять до сільської або міської;

2) *за рівнем територіальних одиниць*, які здебільшого визначаються згідно із затвердженим стандартом територіального поділу країн для статистичних цілей NUTS. Номенклатура NUTS включає п'ять рівнів територіальних одиниць: три регіональні (NUTS 1 (суб'єкти федерації, автономні утворення, великі регіони), NUTS 2 (провінції, департаменти, урядові округи), NUTS 3 (графства, префектури)) та два місцеві рівні (LAU 1 і LAU 2) [10].

За основу регіональної типологізації ОЕСР слугує розроблений методичний підхід до визначення функціонального типу адміністративно-територіальних одиниць рівня LAU 2, до якого в різних країнах віднесено населені пункти та муніципалітети. Згідно із запропонованою методикою, типізація проводиться за показником густоти населення, тобто територіальна одиниця класифікується як сільська, якщо густина населення на її території становить менше 150 осіб на 1 км². Попри простоту застосування, для такого підходу притаманний суттєвий недолік - неврахування нерівномірності заселення територій країн. Наприклад, столиця Чорногорії Підгориця, де проживає майже 1/3 населення країни, характеризується щільністю населення менше 150 осіб на

1 км², тому класифікується як сільська територія [9].

Утім проведення типізації сільських територій по територіальних одиницях рівнів LAU 1 та LAU 2 загалом не можна вважати доцільним через значну подрібненість території, постійні та динамічні зміни на цьому рівні, а також вплив процесів субурбанізації, який результується певним «розмиванням» кордонів між містом і селом [9, 10]. Крім того, аналіз на цьому рівні не дозволить забезпечити врахування впливу зовнішніх чинників, оскільки результуватиметься значним ускладненням процесу дослідження.

Тому на основі типології території рівня LAU 2 ОЕСР проведено також *регіональну типологію територій країн на рівні TL 3* (територіальна класифікація ОЕСР, яка відповідає рівню NUTS 3 у класифікації ЄС). Цей підхід ґрунтується на аналізі двох показників:

1) частки населення, яке проживає у містах та сільській місцевості - в результаті регіони класифіковано на: переважно міські - регіони, де понад 75% населення проживає у містах; проміжні - регіони, де у містах проживає 51-75% населення; переважно сільські - регіони, де понад 50% населення проживає на сільській території [16, 17];

2) наявності важливих міських центрів у регіоні - в результаті врахування показника переважно сільський регіон, який містить міський центр із населенням за 200 000 жителів, що становить щонайменше 25% населення регіону, стає проміжним; а проміжний регіон, який містить міський центр з понад 500 000 жителів, що становить щонайменше 25% населення регіону, стає переважно міським. Таким чином, у методиці зроблено спробу врахувати роль великих міст як «стимуляторів» економічного розвитку навколишніх територій.

У цілому запропонована методика характеризується суттєвими перевагами, оскільки, ґрунтуючись на визначенні питомої ваги населення у міських чи сільських громадах, вона дозволяє обґрунтувати відмінності у веденні економічної діяльності в різних регіонах та врахувати особливості розвитку ринку праці на різних територіях.

Натомість її недоліком слід вказати неврахування впливу великих міст у сусідніх адміністративно-територіальних формуваннях на розвиток регіону. Враховуючи те, що за об'єкт аналізу слугують адміністративно-територіальні одиниці типу NUTS 3, яким в Україні відповідають райони, слід розглядати доцільність аналізу такого показника, адже регіони цього типу невеликі за розмірами адміністративні одиниці з чисельністю жителів 150-800 тис. осіб. Тому наявність у сусідньому регіоні великого міста або навіть міської агломерації виявлятиме суттєвий вплив на розвиток навколишніх територій.

Щоб оптимізувати існуючу методику та врахувати показник доступу до великих міських центрів, регіональну типологію ОЕСР було розширено шляхом додавання ще одного критерію - часу руху автомобіля, необхідного 50% населення регіону для досягнення міста [7] із чисельністю жителів понад 50 тис. осіб (до уваги, в Україні міста з понад 50 тис. мешканців віднесено до міст обласного значення) (рис. 1).

Як стає зрозуміло, додатковий критерій не впливає на визначення типів регіонів, передбачених регіональною типологією ОЕСР для територій рівня NUTS 3. За допомогою *розширеної типології* відбувається лише додаткова диференціація проміжних і сільських регіонів на віддалені або близькі до міста. В результаті розширеної регіональної типізації виділено п'ять типів регіонів: переважно міський, проміжний близький до міста, проміжний віддалений, переважно сільський близький до міста, переважно сільський віддалений.

Врахування відстані адміністративно-територіальних формувань до великих міст дозволяє виявити так звану групу ризику - віддалені сільські регіони. Відповідно до регіональної типології ОЕСР, у Північній Америці сільськими визнано 74% регіонів рівня NUTS 3, із них віддаленими сільськими регіонами є понад ½ (зокрема, у Каналі 74% сільських територій віддалені, що пов'язано з природно-географічними характеристиками території країни), у ЄС сільськими є 35% регіонів країн, із них 14% - віддалені (у цих регіонах проживає 5% населення ЄС).

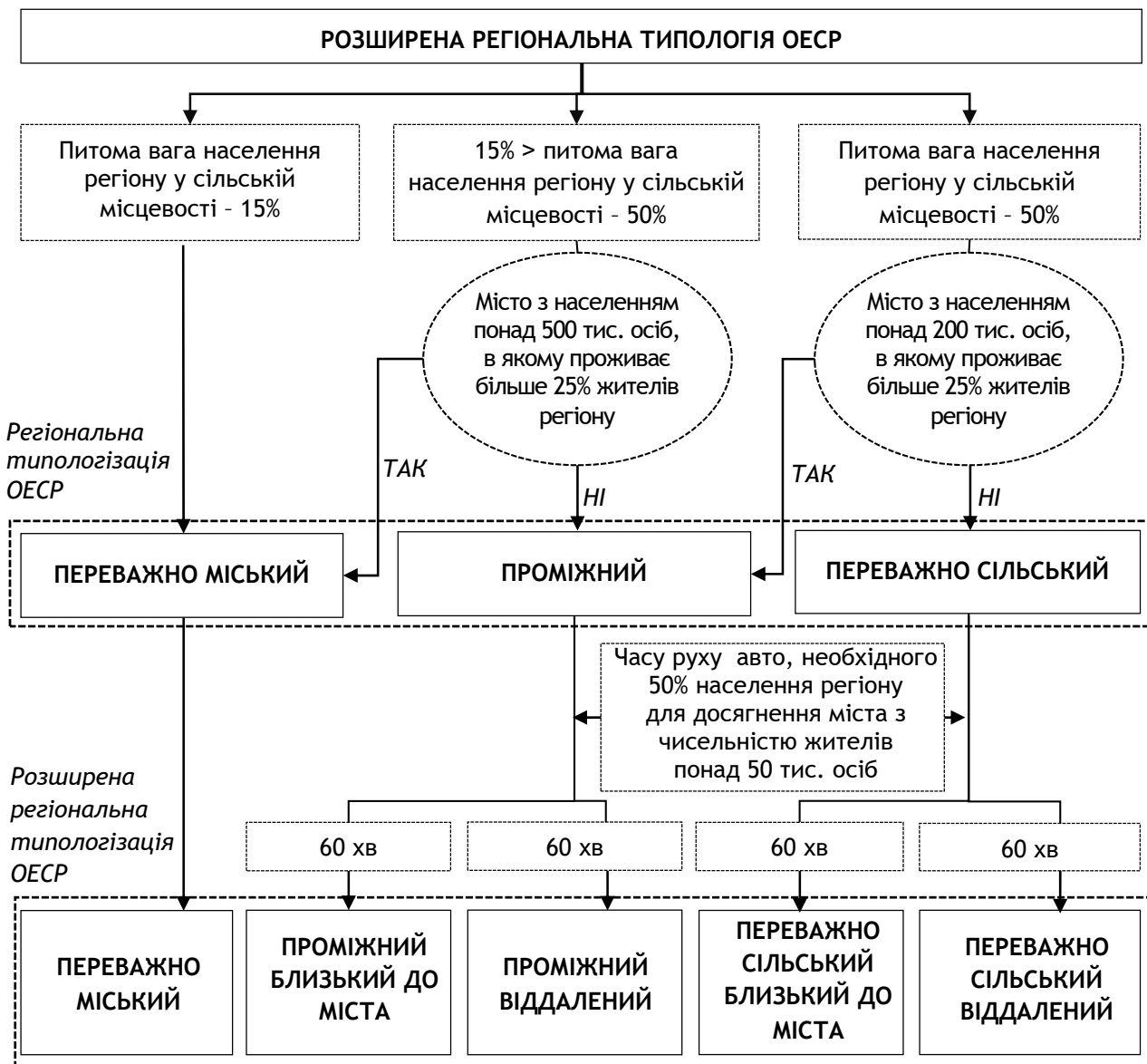

Рис. 1. Алгоритм розширеної типологізації регіонів за методикою ОЕСР

Джерело: Складено на основі [5, 8].

Результати порівнянь соціально-економічного розвитку віддалених сільських регіонів і таких, які знаходяться близько до розвинених міських центрів, проведених науковцями країн Заходу [4, 5, 8, 15, 19] свідчать про суттєве зростання ризику депопуляції, старіння населення, вищого рівня безробіття та зниження обсягів виробництва з віддаленістю від міст. Це пов'язано з відсутністю доступу до розвинених ринків послуг, якісної освіти та медицини, а також переваг міст як логістичних центрів для суб'єктів господарювання. Крім того, саме сільські віддалені регіони значно вразливіші до зовнішніх шоків, що доведено, зокрема, впливом світової фінансової кризи 2008-2009 рр.: частка віддалених сільських регіонів у складі найпродуктивніших регіо-

нів країн ОЕСР знизилася від 21 до 9% за період до та після кризи, а середньорічне падіння ВВП на одну особу досягло 2,5%, що більше, ніж по переважно сільських регіонах, близьких до міст, на 2,0 в.п.

Стосовно аналізу соціально-економічного розвитку сільських регіонів по близьких до міст та віддалених (табл. 1), то помітна різниця у частці ВДВ у торговельному секторі в регіонів із найвищими та найнижчими показниками розвитку: якщо у першому випадку 40% продукції виробляється у торгівлі, то у другому - лише 29%. Це підтверджує перспективність розвитку торговельної діяльності для зростання продуктивності сільських регіонів, особливо зважаючи на відсутність на їхній території розвинутого внутрішнього

ринку та порівняно низьку продуктивність у сфері послуг.

Водночас характеристика розвитку ринку праці в сільських регіонах поблизу міст та віддалених від них дозволяє зауважити наявність значних демографічних ризиків, ви-

кликаних низькою густрою населення у віддалених регіонах та вищим коефіцієнтом залежності людей похилого віку (визначається як співвідношення між літнім населенням (віком від 65 років) та населенням працездатного віку (15-64 роки)).

1. Порівняння окремих показників соціально-економічного розвитку сільських регіонів у країнах ОЕСР

Показник	Переважно сільські регіони близькі до міст		Переважно сільські віддалені регіони	
	40% регіонів із найнижчими показниками розвитку	40% регіонів із найвищими показниками розвитку	40% регіонів із найнижчими показниками розвитку	40% регіонів із найвищими показниками розвитку
Рівень зайнятості, %	55	50	53	55
Рівень безробіття, %	7	7	7	6
Частка ВДВ у виробництві, %	24	16	20	11
Частка ВДВ у торговельній сфері, %	40	29	36	31
Густота населення, осіб на 1 км ²	74	60	42	27
Коефіцієнт залежності літніх людей, %	23	30	27	30

Джерело: [20].

Географічна відстань, низька щільність та проблема старіння населення у віддалених сільських регіонах призводять до їх ізолюваності та зростання ризику соціальної відчуженості населення. Як зауважують економісти міжнародної мережі Volonteu-gore, підтримувані в межах виконання програми Європейської Комісії «Europe for Citizens Programme», віддаленість і низька щільність населення деяких сільських районів призводить до малих обсягів інвестицій, що результується зниженням запасів економічного та людського капіталу і призводить до погіршення економічних показників та зниження рівня зайнятості й доходів. «Таким чином, географічна відстань сильно впливає на доступ до можливостей» [18].

Водночас аналіз розвитку сільських та міських регіонів за методикою ОЕСР дозволив встановити, що рівень добробуту (згідно з методикою ОЕСР визначається шляхом аналізу дев'яти коефіцієнтів) у міських регіонах не завжди вищий (рис. 2). У міських регіонах вищий рівень доступу до послуг, доступна якісна медицина та освіта, суттєво вищий показник безпеки громадян (якщо у сільських районах це 6 балів із 10-ти, то у міських - понад 8 балів). Натомість серед переваг мешканців сільських регіонів значно кращі екологічні умови та доступне житло, а рівень доступу до робочих місць та обсяги доходів громадян відповідають регіонам, де більшість людей проживає у великих містах.

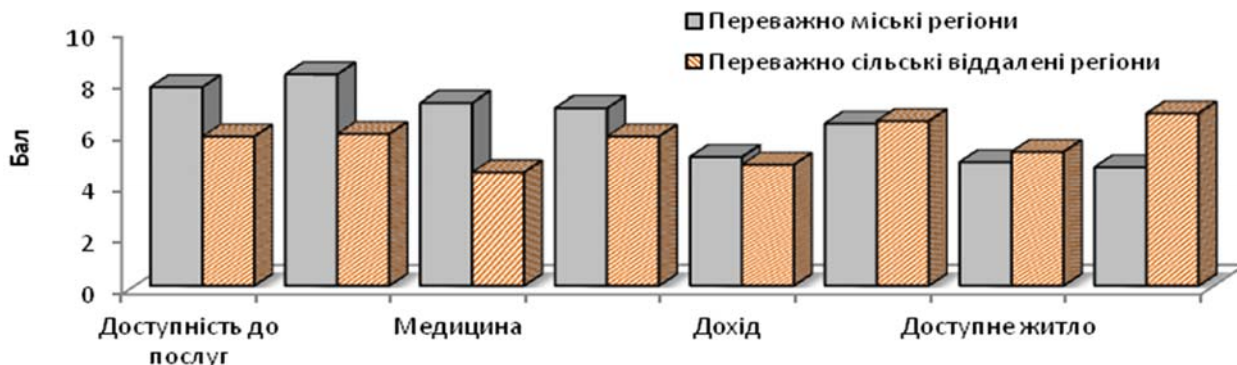

Рис. 2. Динаміка показників добробуту населення переважно міських та переважно сільських віддалених регіонів країн ОЕСР у 2017 р., балів

Джерело: Розраховано на основі [20].

Аналіз показників добробуту дозволяє зауважити високий рівень якості життєдіяльності в сільських регіонах у розвинених країнах, що часто сприймається їхніми жителями як суттєва перевага та супроводжується по окремих регіонах навіть процесами контрурбанізації. Домогосподарства у віддалених регіонах готові приймати факт нижчої заробітної плати та вищих видатків на доїзд до робочих місць через високу якість життя у сільському середовищі. Такі результати досліджень свідчать про відсутність деградації сільських територій, яка впродовж останнього десятиріччя спостерігається в Україні, та про ефективність політики підтримки розвитку сільських територій в ЄС та інших розвинених країнах.

Таким чином, можна стверджувати про ефективність розширеної методики ОЕСР щодо визначення сільських регіонів та їх типологізації, оскільки вона дозволяє врахувати системні показники, аналіз яких призводить до виділення груп територій, що різняться за демографічними, соціально-економічними та просторовими характеристиками. І, що найвагоміше, застосування методики на практиці результувалося виділенням групи віддалених сільських регіонів – територій, розвиток яких характеризується зростанням ризиків депопуляції, старіння населення, вищого рівня безробіття та зниження обсягів виробництва, що вимагає особливої уваги держави. Водночас можна розглядати доцільність застосування розширеної методики для типологізації територій України по районах (оскільки саме цей адміністративний рівень відповідає рівням NUTS 3 та TL 3) та визначення тут віддалених сільських територій.

Як і ОЕСР, Євростатом також розроблено *методику типології регіонів ЄС на рівні територій NUTS 3*. Обрання цього рівня адміністративно-територіальних одиниць пов'язано з його оптимальністю. Якщо рівні LAU недоцільні для аналізу через їх подрібненість, що не дозволяє провести комплексний аналіз впливу зовнішніх чинників, то рівень NUTS 2 також визнано неоптимальним, оскільки проведення місько-сільської типології в такому контексті призведе до неврахування відмінностей на нижчих рівнях, що загрожує «викривленням» результатів дослідження.

Так, згідно з дослідженнями Євростату, застосування методу на рівні NUTS 2 призведе до значно меншої частки населення, яке проживає в сільських регіонах, оскільки наявні порівняно мало регіонів NUTS 2, де більше половини населення мешкає в сільській місцевості [2].

Отже, методика типологізації регіонів рівня NUTS 3 ЄС передбачає виділення трьох типів регіонів на основі визначення частки населення, яке проживає у сільській/міській місцевості, а саме: переважно сільських регіонів, проміжних та переважно міських регіонів (рис. 3).

За фундаментальну основу типологізації слугує реалізація першого етапу аналізу, який передбачає поділ регіону NUTS 3 на так звані сітки розміром 1 км² та визначення щільності населення в такому осередку. Перевагою цього способу слід вказати використання відносно рівномірних невеликих осередків сітки, що дозволяє уникнути суттєвих перекосів та отримати достовірну інформацію. В результаті аналізу сітка зі щільністю населення 300 осіб і більше визначається як потенційно міська. Суміжні потенційно міському осередку квадрати сітки, за умови наявності в них щонайменше 5000 осіб «об'єданого» населення, вважаються міськими. Усі інші квадрати сітки, які не визначені як міські, вважаються сільськими.

Наступним кроком є «накладання» результатів першого етапу на регіони NUTS 3, у результаті чого виділяють переважно міські регіони (понад 80% населення яких проживає у містах), проміжні (50-80% - у містах) та переважно сільські (понад 50% населення проживає у сільській місцевості).

Окремо слід звернути увагу на спробу Євростату «вирівняти» розміри аналізованих регіонів. Щоб уникнути спотворень класифікації внаслідок суттєвих відмінностей у площі регіонів на території ЄС, райони з площею менше 500 км² поєднують із сусідніми і ще раз визначають їх тип (в умовах практичного застосування методики таких регіонів виявилось 145). При цьому, таке коригування застосовують лише для сусідніх регіонів однієї країни-члена ЄС, тоді як регіони з різних країн не враховуються.

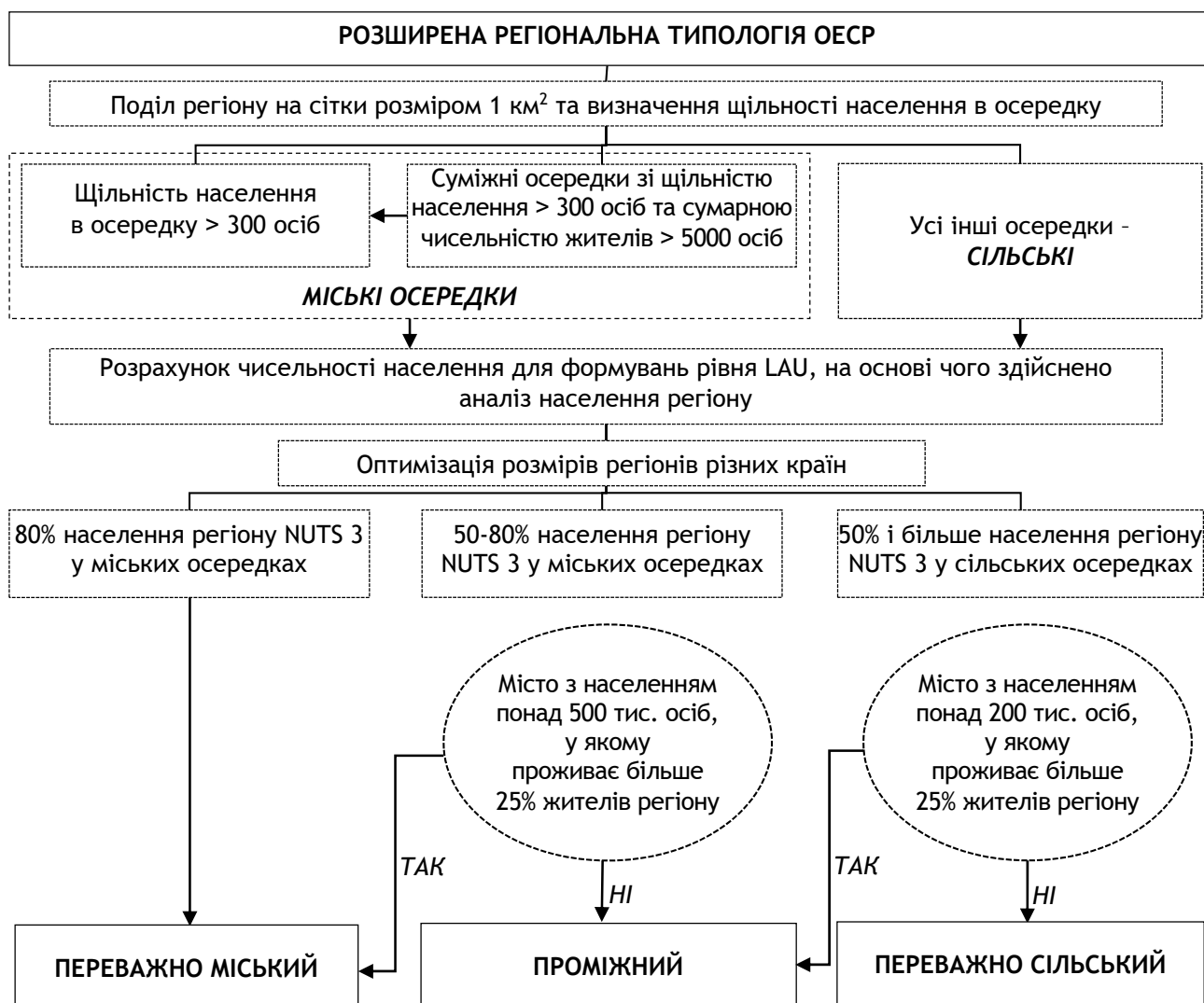

Рис. 3. Алгоритм розширеної типологізації регіонів за методикою ОЕСР

Джерело: Складено на основі [14].

Останній етап практичної реалізації методики передбачає коригування результатів типологізації через врахування впливу великих міст на розвиток регіону (механізм врахування аналогічний, як і у методиці ОЕСР).

У контексті практичного застосування розробленої методики у ЄС-28 31,7% регіонів визначено як переважно сільські.

Практична складність цього підходу пов'язана з несформованістю вихідних даних для аналізу та неготовністю деяких країн до його реалізації. Водночас варто зауважити й суттєві переваги методики, оскільки квадратна сітка на 1 км² значно менша, ніж самі адміністративні одиниці. Тому запропонований підхід дозволяє отримати в результаті детальнішу та точнішу класифікацію сільських територій, наблизивши його до ідеї

«класифікації поселень», проте, що важливо, з урахуванням впливу зовнішніх чинників (оскільки попри те, що сітка формується на рівні меншому, ніж розміри LAU, аналіз регіонів здійснюється на рівні NUTS 3).

Попри переваги системного аналізу територій за принципом «знизу-доверху», недоліком цієї методики порівняно з розширеною методикою ОЕСР виокремлюється неврахування показника віддаленості сільського регіону від міста, що дозволяє виділити саме регіони з високим рівнем ризику соціальної відчуженості та економічної ізоляції.

Слід зауважити, що розроблено чималу кількість і національних методик типологізації регіонів у контексті їх поділу на сільські та міські, які розраховуються на основі врахування різних показників (табл. 2).

2. Показники, які використовуються для типології регіонів країн у контексті їх поділу на сільські та міські

Країна	Загальна чисельність населення	Частка населення в певному типі району	Густина населення	Щільність проживання	Критерії, пов'язані із землекористуванням / інфраструктурою	Критерії, пов'язані з економікою (наприклад, зайнятість)
Австралія	x	x	x		x	
Австрія	x		x		x	x
Бельгія						x
Бразилія						
Канада	x		x		x	x
Чилі	x				x	x
Китай	x				x	
Чеська Республіка	x					
Данія	x				x	
Естонія						
Фінляндія	x	x				
Франція					x	x
Німеччина	x					
Греція	x					
Угорщина						
Ісландія	x				x	
Ірландія	x					
Індія	x		x		x	x
Індонезія			x		x	x
Ізраїль	x					
Італія		x	x		x	
Японія	x		x		x	
Корея	x	x				
Латвія	x					
Люксембург						
Мексика	x		x		x	x
Нідерланди				x		
Нова Зеландія	x		x			
Норвегія	x			x		
Польща					x	
Португалія	x	x	x		x	
Словацька Республіка	x				x	
Словенія	x				x	x
Південна Африка					x	x
Іспанія	x					
Швеція	x				x	
Швейцарія	x		x			x
Туреччина	x					
Великобританія	x	x	x	x		
США	x		x		x	
Типологія ОЕСР	x	x	x			
Методика ЄС	x	x	x			

Джерело: На основі [12].

Методики країн суттєво відрізняються і за показниками, які обрано для аналізу, і за

рівнем адміністративно-територіального устрою, на якому провадиться класифікація.

Критерієм найчастіше застосовується показник чисельності населення. Зрозуміло, що в результаті суттєвих відмінностей у чисельності та густоті населення у країнах фактичні пороги чисельності населення, які використовуються у методиках, надто різняться. Для прикладу, у Великобританії в межах Шотландії поселення з населенням менше 3000 осіб вважаються сільськими, в Англії та Уельсі поселення з населенням менше 10 000 є сільськими, у Північній Ірландії - це населені пункти з мешканцями менше 5000 осіб. Набагато нижчий поріг (200 осіб) використовується для визначення міського статусу в Ісландії, Норвегії, Швеції та Данії - у великих і переважно малонаселених країнах північної Європи [12].

Поширений критерій у національних і міжнародних методиках типологізації регіонів - показник густоти населення або аналогічний до нього показник щільності проживання. Для прикладу, у Великобританії в Англії аналіз муніципалітету здійснюється з урахуванням щільності житлових будинків на території 100 м², у Шотландії - поштових індексів на 1 га.

Серед інших критеріїв, які заслуговують на увагу, показники використання земель та інфраструктури, економічних характеристик території. Зокрема, Національна служба статистики Китаю класифікує так звані пов'язані села, тобто сільські території навколо міст, за допомогою аналізу показника інфраструктури: села включаються до складу міської території у випадку користування жителями інфраструктурою міста та їх обслуговування міськими службами. Аналогічно це відбувається і в Японії.

В Індонезії врахування приміських сільських населених пунктів до складу міської території відбувається в контексті визначення доступності населення сіл до закладів освіти, роздрібної торгівлі, розваг та охорони здоров'я у містах, а також через визначення частки домогосподарств, які мають телефони та електрику.

Багато методик сформовані на врахуванні рівня зайнятості, припускаючи, що високий рівень «первинного сектору» або сільськогосподарської діяльності слугує свідченням наявності сільського адміністративного формування. Яскравим прикладом застосування такої методики є Індонезія. Кла-

сифікація регіонів у країні здійснюється на основі врахування щільності населення, наявності інфраструктурних об'єктів та питомої ваги сільськогосподарських домогосподарств. Зокрема, регіон визнається міським, якщо у ньому менше 5% домогосподарств сільськогосподарські, натомість сільськими вважаються регіони з 70% і більше сільськогосподарськими домогосподарствами.

В ЄС класифікація території на рівні LAU у Бельгії формується в контексті визначення рівня зайнятості населення у сільськогосподарському секторі. У Франції класифікація міських районів здійснюється шляхом виділення «великих міських», «середніх» та «малих» районів на основі визначення чисельності робочих місць: 10 000, 5000 і 1500 робочих місць використовуються як порогові значення. А визначення прилеглої території до міста розраховується на основі зайнятості: якщо 40% зайнятих працюють у місті, територія вважається прилеглою.

Висновки. Аналіз регіональної типологізації дозволив встановити, що різниця у підходах до формування методик свідчить про потребу їх створення відповідно до умов розвитку, географічних та територіальних особливостей країни. Однак такі методики потребують адаптації до просторово-територіальних особливостей економіки України та існуючої системи розселення.

Зважаючи на традиційно нижчий рівень економічної активності в сільських адміністративно-територіальних одиницях в Україні та нижчу просторову щільність економічної діяльності, запропоновано для ідентифікації сільських територій поряд із традиційними додатково застосувати показники економічного розвитку територій, для прикладу чисельності малих та середніх підприємств із розрахунку та 1000 осіб. Це дозволить додатково детермінувати сільські територіальні громади, які характеризуються порівняно вищим економічним потенціалом та можуть стати центрами економічного зростання поряд із містами.

Практична значущість отриманих результатів визначається необхідністю ідентифікації сільських територій для потреб реалізації державної регіональної політики в Україні, яка базується на функціональному зонуванні територій.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року : Проект постанови Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/ proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku/>.
2. Beer J., Gaag N., Erf R. New classification of urban and rural NUTS 2 regions in Europe. Working Paper no.: 2014/3. Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute (NIDI). 24 p.
3. Bengs C., Schmidt-Thomé K. eds. Urban-rural relations in Europe. ESPON 1.1.2 Final report. ESPON Monitoring Committee: Brussels. 2006.
4. Bertolini P. Overview of income and nonincome rural poverty in developed countries. Department of Economics Marco Biagi. Center for the analysis of Public Policy. University of Modena and Reggio Emilia. 2019. 54 p.
5. Brezzi, M., Dijkstra L. and Ruiz V. OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions. OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing. URL : <http://dx.doi.org/10.1787/5kg6z83tw7f4-en>.
6. Champion T. Defining «urban»: the disappearing urban-rural divide. In International Handbook of Urban Policy, vol. 1: Continuous global issues, H.S. Geyer (ed.). Edward Elgar: Cheltenham, 2007. 22-37 p.
7. Dijkstra, L., Poelman H. Remote Rural Regions: How the proximity to a city influences the performances of rural regions. Regional Focus, 2008. № 1. URL : http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/focus/2009_01_metropolitan.pdf.
8. Dijkstra L., Ruiz V. Refinement of the OECD regional typology: Economic Performance of Remote Rural Regions. European Commission. Organization for the Economic Cooperation and Development, April 2010. 18 p.
9. Goss S. Annex 2: Defining and measuring rurality. June 2013. 9 p.
10. Eurostat. An official EU website. NUTS. URL : https://ec.europa.eu/comm/eurostat/ramon/nuts/home_regions_en.html.
11. Eurostat regional yearbook. 2019 edition. Statistical books. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. 226 p.
12. Hopkins J., Copus A. Definitions, measurement approaches and typologies of rural areas and small towns: a review. The Social, Economic and Geographical Sciences Group The James Hutton Institute, Craigiebuckler, Aberdeen. August 2018. 42 p.
13. Leuba P. A better future for Europe's rural areas. Governance Committee. Congress of local and regional authorities. 33rd Session. Report CG33, 19 October 2017. 25 p.
14. Methodological manual on territorial typologies. 2018 editions. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. 132 p.
15. Quality of life in Urban and Rural Europe. Eurofound. Cornell University ILR School. 2014. Dublin. 30 p.
16. Regional typology: Updated statistics. OECD, 2009, URL : www.oecd.org/gov/regional/statisticsindicators.
17. Regions at a Glance. OECD, 2009. URL : www.oecd.org/regional/regionsatag glance.
18. Rural isolation of citizen Europe. Policy Brief. Volonteuropé. European Commission. December, 2014. 36 p.
19. Rural responses to challenges in Europe. EU rural review. № 21. European Union, 2016. 52 p.
20. Rural 3.0. A framework for rural development. Policy Note. OECD, 2018. 27 p.

Reference

1. Proekt Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro Zatverdzhennia Derzhavnoi Stratehii Rehionalnoho Rozvytku Na Period Do 2027 Roku" [Draft Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the State Strategy for Regional Development for the Period Until 2027"] (2019). Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku/> [In Ukrainian].
2. Beer, J., Gaag, N., Erf, R. (2014). New classification of urban and rural NUTS 2 regions in Europe. Working Paper no.: 2014/3. Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute (NIDI) [In English].
3. Bengs, C., Schmidt-Thomé, K., et al. (2006). Urban-rural relations in Europe. ESPON 1.1.2 Final report. ESPON Monitoring Committee: Brussels [In English].
4. Bertolini, P. (2019). Overview of income and nonincome rural poverty in developed countries. Department of Economics Marco Biagi. Center for the analysis of Public Policy. University of Modena and Reggio Emilia [In English].
5. Brezzi, M., Dijkstra, L. & Ruiz, V. (2011). OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions. OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1787/5kg6z83tw7f4-en> [In English].
6. Champion, T. (2007). Defining «urban»: the disappearing urban-rural divide. In International Handbook of Urban Policy, vol. 1: Continuous global issues. H.S. Geyer (Ed.). Edward Elgar: Cheltenham [In English].
7. Dijkstra, L., Poelman, H. (2009). Remote Rural Regions: How the proximity to a city influences the performances of rural regions. Regional Focus. No 1. Retrieved from: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/focus/2009_01_metropolitan.pdf [In English].
8. Dijkstra, L., Ruiz, V. (2010). Refinement of the OECD regional typology: Economic Performance of Remote Rural Regions. European Commission. Organization for the Economic Cooperation and Development [In English].
9. Goss, S. (2013). Annex 2: Defining and measuring rurality [In English].
10. Eurostat. An official EU website. NUTS. Retrieved from: https://ec.europa.eu/comm/eurostat/ramon/nuts/home_regions_en.html [In English].
11. Eurostat regional yearbook. 2019 edition. Statistical books. (2019). Luxembourg: Publications Office of the European Union [In English].
12. Hopkins, J., Copus, A. (2018). Definitions, measurement approaches and typologies of rural areas and small towns: a review. The Social, Economic and Geographical Sciences Group The James Hutton Institute, Craigiebuckler, Aberdeen [In English].
13. Leuba, P. (2017). A better future for Europe's rural areas. Governance Committee. Congress of local and regional authorities. 33rd Session. Report CG33 [In English].
14. Methodological manual on territorial typologies. 2018 editions. (2019). Luxembourg: Publications Office of the European Union [In English].
15. Quality of life in Urban and Rural Europe. Eurofound (2014). Dublin: Cornell University ILR School [In English].
16. Regional typology: Updated statistics. OECD (2009). Retrieved from: www.oecd.org/gov/regional/statisticsindicators [In English].
17. Regions at a Glance. OECD (2009). Retrieved from: www.oecd.org/regional/regionsatag glance [In English].
18. Rural isolation of citizen Europe. Policy Brief (2014). Volonteuropé. European Commission [In English].
19. Rural responses to challenges in Europe (2016). EU rural review. No. 21. European Union [In English].
20. Rural 3.0. A framework for rural development. Policy Note (2018). OECD [In English].

Storonyanska I.Z., Patytska Kh.O. Methodical approaches to the identification of rural areas: world practice

The purpose of the article is to generalize methodological approaches and systematize the criteria for identifying rural territories in different countries of the world, to develop recommendations for their adaptation to Ukrainian practice.

Research methods. Methods of analysis, comparison, and synthesis are used to determine the essence, content, and principles of methods of identification of rural areas in different countries, patterns, and rural development stages, the method of logical generalization - to systematize the criteria of functional classification.

Research results. In the process of studying methodological approaches to the identification of rural areas in the EU and OECD countries revealed the peculiarities of the formation of methods in accordance with the conditions of development, geographical and territorial features of the country. At the same time, it is worth noting a certain universality and the possibility of applying OECD and EU methodologies to the needs of defining rural areas in Ukraine. However, such methods need to be adapted to the spatial and territorial features of Ukraine's economy and the existing settlement system.

Scientific novelty. Given the traditionally lower level of economic activity in rural administrative-territorial units in Ukraine and lower spatial density of economic activity, it is proposed additionally to use indicators of economic development of territories, for example, the number of small and medium enterprises per 1,000 people. This will further determine the rural territorial communities, which are characterized by relatively higher economic potential and can become centers of economic growth along with cities.

Practical significance. It is determined by the need to identify rural areas for the implementation of state regional policy in Ukraine based on the functional zoning of territories. Tabl.: 2. Figs.: 3. Refs.: 20.

Keywords: methodical approach; country territories; region; typology; regional policy.

Storonianska Iryna Zenoviivna - doctor of economic sciences, professor, deputy director for scientific work, State Institution "Institute of regional research named after M.I. Dolishniy of NAS of Ukraine" (4, Kozelnytska St., Lviv)

E-mail: istoron@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>

Patytska Khrystyna Olehivna - candidate of economic sciences, researcher of the department of regional financial policy, State Institution "Institute of regional research named after M.I. Dolishniy of NAS of Ukraine" (4, Kozelnytska St., Lviv)

E-mail: pelechata@meta.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2871-7540>

Сторонянская И.З., Патицкая К.О. Методические подходы к идентификации сельских территорий: мировая практика

Цель статьи - обобщить методические подходы и систематизировать критерии идентификации сельских территорий в разных странах мира, выработать рекомендации по их адаптации к украинской практике.

Методика исследования. Используются методы анализа, сравнения и синтеза - для определения сущности, содержания и принципов методик идентификации сельских территорий в разных странах мира, закономерностей и этапов развития сельских территорий, метод логического обобщения - для систематизации критериев функциональной классификации территорий.

Результаты исследования. В процессе изучения методических подходов к идентификации сельских территорий в странах ЕС и ОЭСР выявлены особенности формирования методик соответственно условиям развития, географических и территориальных особенностей страны. В тоже время следует засвидетельствовать некоторую универсальность и возможность применения методик ЕС и ОЭСР к потребностям определения сельских территорий в Украине. Однако такие методики требуют адаптации к пространственно-территориальным особенностям экономики Украины и существующей системы расселения.

Элементы научной новизны. Учитывая традиционно более низкий уровень экономической активности в сельских административно-территориальных единицах в Украине и более низкую пространственную плотность экономической деятельности, предложено для идентификации сельских территорий наряду с традиционными дополнительно применить показатели экономического развития территорий, для примера численности небольших и средних территорий из расчёта 1000 человек. Это позволит дополнительно детерминировать сельские территориальные общины, которые характеризуются сравнительно более высоким экономическим потенциалом и могут стать центрами экономического роста наряду с городами.

Практическая значимость. Определяется необходимостью идентификации сельских территорий для потребностей реализации государственной региональной политики в Украине, которая основывается на функциональном зонировании территорий. Табл.: 2. Илл.: 3. Библиогр.: 20.

Ключевые слова: методический подход; сельские территории; регион; типология; региональная политика.

Сторонянская Ирина Зиновьевна - доктор экономических наук, профессор, заместитель директора по научной работе, Государственное учреждение «Институт региональных исследований имени М. И. Долишнего НАН Украины» (г. Львов, ул. Козельницкая, 4)

E-mail: istoron@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>

Патицкая Кристина Олеговна - кандидат экономических наук, научный сотрудник отдела региональной финансовой политики, Государственное учреждение «Институт региональных исследований имени М. И. Долишнего НАН Украины» (г. Львов, ул. Козельницкая, 4)

E-mail: pelechata@meta.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2871-7540>

Стаття надійшла до редакції 18.05.2020 р.

Фахове рецензування: 24.05.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сторонянська І. З., Патицька Х. О. Методичні підходи до ідентифікації сільських територій: світова практика. Економіка АПК. 2020. № 5. С. 97 – 107. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005097>

Storonianska, I. Z. & Patytska, Kh. O. (2020). Methodychni pidkhydy do identyfikatsii silskykh terytorii: svitova praktyka [Methodical approaches to the identification of rural areas: world practice]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 97 – 107 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005097>

* * *